

Tür: Araştırma Makalesi

Kabul Tarihi: 23 Aralık 2024

Gönderim Tarihi: 2 Aralık 2024

Yayımlanma Tarihi: 26 Aralık 2024

Atıf Künyesi: Gerçek, Gözde (2024), "Canan Tan'ın *En Son Yürekler Ölür* Romanı Kapsamında Organ Nakli ve Hayata Yeniden Dönüş", **International Journal of Turkish Academic Studies (TURAS)**, C. 5, S. 2, s. 80-91.

"CANAN TAN'IN EN SON YÜREKLER ÖLÜR ROMANI KAPSAMINDA
ORGAN NAKLİ VE HAYATA YENİDEN DÖNÜŞ"¹

Gözde GERÇEK²

 10.54566/turas.1594843

ÖZ

Romanlarında genellikle aşk konusunu işleyen Canan Tan, *En Son Yürekler Ölür* romanında yine aşk teması ekseninde toplumun kanayan yaralarından biri olan organ nakli konusu üzerinde durur. Hatta bu temayı aşk temasının bir adım önüne geçirek romanın geneline yansıtır.

Canan Tan, *En Son Yürekler Ölür* romanını yazarken aslında toplumun ortak bir yarasına

¹ Bu çalışma; Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Prof. Dr. Veysel ŞAHİN danışmanlığında hazırlanan ayrıca Fırat Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Destek Programı kapsamında desteklenen "Canan Tan'ın Romanlarında Yapı ve İzlek" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, gozdegercek236@hotmail.com, ORCID 0009-0007-0810-0654

da parmak basmak istemiştir. Bu açıdan bakıldığında Tan'ın sade ve anlaşılır dili bu romanda da ön plana çıkarılmıştır. Tan, bu romanda okuyucuya organ nakli konusunda bilgiler vermiş, beyin ölümü ve bitkisel hayat gibi sıklıkla karıştırılan iki kavramın farklarını sıralamış, organ naklinin her aşamasını titizlikle okuyucuya sunmaya çalışmıştır.

En Son Yürekler Ölür, organ nakli ve organ naklinin önemi konuları üzerine Türkiye'de yazılmış ilk ve tek roman olma özelliğini taşımaktadır. Bu noktada organ naklinin hayati önemine değinilmiş ve bir roman aracılığıyla bu önem daha da çarpıcı bir şekilde vurgulanmaya çalışılmıştır.

En Son Yürekler Ölür romanı aynı zamanda beyin ölümünün gerçekleşse dahi kalbin hala da atabileceği bilimsel bilgisine de vurgu yapmaktadır. Dolayısıyla roman bu bilimsel bilginin vücut bulmuş halidir denilebilir.

Bu çalışmada Canan Tan'ın *En Son Yürekler Ölür* romanı bağlamında organ naklinin önemi ve organ nakli neticesinde hayata yeniden merhaba denilme serüveni anlatılacaktır. Romandan örnekler verilerek organ nakli ve organ naklinin önemi irdelenecektir.

Anahtar Sözcükler: Canan Tan, Organ Nakli, Yaşam, Ölüm, Bitkisel Hayat, Beyin Ölümü.

WITHIN THE SCOPE OF CANAN TAN'S LATEST HEARTS DIE NOVEL

ORGAN TRANSPLANTATION AND RETURN TO LIFE

ABSTRACT

Canan Tan, who generally deals with the subject of love in her novels, focuses on the issue of organ transplantation, which is one of the bleeding wounds of society, in the context of the theme of love, in her novel Last Hearts Die. He even puts this theme one step ahead of the love theme and reflects it throughout the novel.

While writing her novel The Last Hearts Die, Canan Tan actually wanted to point out a common wound of the society. From this perspective, Tan's simple and understandable language is also brought to the fore in this novel. In this novel, Tan gave the reader information about organ transplantation, listed the differences between two frequently confused concepts such as brain death and vegetative state, and tried to meticulously present each stage of organ transplantation to the reader.

Last Hearts Die is the first and only novel written in Turkey on the subjects of organ transplantation and the importance of organ transplantation. At this point, the vital importance of organ transplantation was mentioned and this importance was tried to be emphasized even more strikingly through a novel.

Cilt/Volume 5, Sayı/Issue 2, 2024

The novel *The Hearts Die Last* also emphasizes the scientific knowledge that the heart can still beat even if brain death occurs. Therefore, it can be said that the novel is the embodiment of this scientific knowledge.

In this study, the importance of organ transplantation and the adventure of saying hello to life again as a result of organ transplantation will be explained in the context of Canan Tan's novel *Last Hearts Die*. Organ transplantation and its importance will be examined by giving examples from the novel.

Keywords: Canan Tan, Organ Transplantation, Life, Death, Vegetative Life, Brain Death.

GİRİŞ

En Son Yürekler Ölüyor romanı, adından da anlaşılacağı üzere bünyesinde ölümü barındıran bir romandır. Bir romanın ismi o romana atılan ilk adım olarak değerlendirildiğinde bu romanda da okuyucunun kulağına ilk olarak “ölüm” kavramı fısıldanmıştır denilebilir. Tan, bu noktada romanlarının isimleri ve içerikleri arasında ustalıkla bağlantı kuran bir yazar olarak okuyucunun karşısına çıkmaktadır.

Canan Tan, romanlarında genel olarak aşk teması üzerinde durmaktadır. Ancak bu romanda durum biraz farklılaşır Tan, bu romanında da aşk temasını işler; ancak bunun yanı sıra organ nakli konusuna da değinmek ister. Öyle ki bu temayı aşk temasının önüne dahi geçirir ve bu amaçla organ naklinin önemini de okuyucuya sunar.

Roman birçok yeniliği okuyucuya sunmaktadır. Bu yeniliklerden en önde geleni Tan'ın aşk konusunu bir adım geriye atarak organ nakli konusuna değinmesidir. Diğer başka bir yenilik ise Türk edebiyatı için oldukça olumlu bir gelişme sayılabilecek niteliktedir. Bu roman edebiyatımızda organ nakli üzerine yazılmış ilk romandır. Tan, bu romanını yazmadan önce birtakım araştırmalar yapmaktan hiçbir zaman geri durmamıştır.

Tan, bu romanda okuyucuya organ nakli konusunda bilgiler vermiş, beyin ölümü ve bitkisel hayat gibi sıklıkla karıştırılan iki kavramın farklarını sıralamış, organ naklinin her aşamasını titizlikle okuyucuya sunmaya çalışmıştır. Bu roman Tan'ın farklı bir kimlikle yazdığı romanların başında gelmektedir. Tan, edebiyatçı olmasının yanı sıra aynı zamanda da bir eczacıdır. Almış olduğu eczacılık eğitimi neticesinde ortaya koymuş olduğu romanlardan biri olan *En Son Yürekler Ölüyor* romanına bu ismi vermesi de oldukça düşündürücüdür.

Tan, bu romanda bitkisel hayat ile beyin ölümü arasındaki çok küçük olan farka da değinmektedir. Bu doğrultuda bitkisel hayattaki bir kişinin beyin sapı fonksiyonlarının devam ettiğini, solunum başta olmak üzere hastanın diğer fonksiyonlarının da beynin

kontrolünde olduğu ifade edilebilir. Fakat beyin ölümünde bu durum tam zıttı olmaktadır. Beyin ölümü gerçekleşmiş hastada beyin artık hiçbir fonksiyonunu yerine getirememektedir. Beyin ölümü bir anlamda tıbbi bir ölüm sayılmaktadır ve ne yazık ki bunun hiçbir geri dönüşü yoktur. Nitekim romanda da Deniz'in beyin ölümü gerçekleşmiştir. Ancak kalbi hala atmaktadır. Tan, işte bu tıbbi bilgiye değinerek insanın beyin ölümü gerçekleşse de kalbinin hala atabileceğine vurgu yapmış ve bu amaçla da romanına *En Son Yürekler Ölür* ismini vermiştir.

Bu noktada çalışmanın ilk başlığı organ nakline ayrılarak organ naklinin önemi, değeri ve nitelikleri açıklanmaya çalışılacaktır. Akabinde organ nakli neticesinde hayata yeniden dönüş ve hayata yeniden merhaba denilme serüveni irdelenmeye ve açıklanmaya çalışılacaktır. Böylelikle organ nakli büsbütün ele alınacak ve organ naklinin hayata yeniden tutunmaya olan etkisi de incelenmiş olacaktır.

1. Organ Nakli Üzerine: Organ Nakli Nedir? Organ Naklinin Önemi Nedir?

Canan Tan, *En Son Yürekler Ölür* romanı aracılığıyla toplumun kanayan yaralarından biri olan organ nakline ve organ naklinin önemine değinmiştir. Organ nakli ile birlikte insanların hayata yeniden merhaba dediğini söylemiş ve bu şekilde bir değerlendirme yapmıştır. Çalışmanın bu bölümünde daha çok bilimsel nitelik yönünden organ nakline yaklaşılmaya çalışılacaktır. Dolayısıyla organ naklinin önemi, değeri ve nitelikleri açıklanacaktır. Bu doğrultuda öncelikle organ nakli nedir? sorusuna cevap aranacaktır.

Organ nakli, “Tedavisi mümkün olmayan hastalıklar nedeniyle görev yapamayacak derecede hasar gören organların yerine, canlı veya ölüden alınan yeni, sağlam organın konularak hastanın tedavi edilmesine organ nakli ya da organ transplantasyonu denir.” (Özşaker, 2014, 166) şeklinde açıklanabilmektedir.

Organ nakli her yıl organ bağıışı bekleyen hasta sayısının ve bağıış gerçekleşmediğinden dolayı ölen insanların sayısının arttığı göz önünde tutulursa oldukça önemlidir. Öyle ki adeta hayati bir önem taşımaktadır denilebilir. Tan, bu romanı aracılığıyla bu noktaya da adeta ışık tutmayı amaçlamıştır. Organ naklinin karanlıkta kalan yüzünü bir nebze de olsa aydınlatmayı gaye edinmiştir.

“Bugün nakil hastalarının yaşayabilmesi için organ nakli dünyadaki tek tedavi şeklidir. Organ naklinin kişiye ve devlete sağladığı, yaşam kalitesi ve ekonomik açıdan avantajları azımsanmayacak ölçüdedir.” (Altıntaş, 2007: 27) Organ naklinin nakil hastaları için tek tedavi yöntemi olması onu daha da hayati bir konuma taşımıştır. Organ nakli olan hastalar eski hayatlarına adeta kaldıkları yerden devam edebilmekte; bu da onlar için yaşamın sürekliliğini sağlamaktadır.

Dolayısıyla organ nakli, organ nakli bekleyen insanlar açısından değerlendirildiğinde ve irdelendiğinde oldukça önemli bir noktada yer almaktadır. Organ nakli, bu aşamada nakil bekleyen hastalar için adeta son bir umut ışığı olarak değerlendirilmektedir.

Organ nakli 2 şekilde gerçekleşmektedir. Bunlardan ilki kadavradan organ nakli, ikincisi ise canlıdan organ nakli şeklindedir. Kadavradan organ nakli, “Beyin ölümü olan bir insanda, nakil için yapılacak ameliyata kadar en iyi şekilde organların korunması, zarar görmemesi ve en kısa zamanda çıkarılması ilk amaçtır. Çıkarılan organlar nakil işlemi yapılıncaya kadar +4 C’ de bekletilmeleri gereklidir. Bekleme süresinin olabildiğince kısa tutulması, organların fonksiyonel ve yapısal bütünlüğünün korunabilmesi nakil operasyonu açısından çok önemlidir.”(Yılmaz, 2006:9)

Canlı vericili nakil ise bir canlıdan diğer bir canlıya organ naklinin gerçekleştirilmesi olayı olarak açıklanabilir. Canlı vericili naklin başarısı, kadavra vericili nakle göre daha fazla olarak açıklanmaktadır. Aile bağlarının fazla ve kuvvetli olması bu nakil işleminin oranını da arttırmakta oldukça etkilidir. Öyle ki bir anne ya da bir baba evladına organlarını bağışlayabilmekte, böylelikle de aile bağları ve aile üyeleri arasındaki minnet duygusu da güçlenebilmektedir.

Tan, bu romanında okuyucuya organ nakli konusunda bilgiler vermiş, beyin ölümü ve bitkisel hayat gibi sıklıkla karıştırılan iki kavramın farklarını sıralamış, organ naklinin her aşamasını titizlikle okuyucuya sunmaya çalışmıştır. Öyle ki Tan, bu romanını oluştururken diğer tüm romanlarını oluştururken davrandığı gibi titiz davranmıştır. Bu roman için organ nakil ünitelerini ve yoğun bakım ünitelerini dahi gezmiş, organ nakli koordinatörleriyle konuşmuş ve onlardan bilgiler almıştır. Canan Tan, bu anlamda adeta romanda geçen mekânlarla bütünleşmeyi başarmıştır. Mekân ve edebî eser arasında kopmaz bir bağ vardır. Öyle ki, “Edebî eserlerde insanın konumlandığı yer olan mekân, sanatın imgesel dönüşümlerinin de yegâne yeri olur.” (Şahin, 2023: 89) Bu doğrultuda mekân ve edebî eserin arasındaki bağlar da okuyucunun gözleri önüne serilmiştir denilebilir.

Tan, roman boyunca bilimsel bilgileri de okuyucuya sunmaktan geri durmamıştır. Bu doğrultuda Tan, romanda bitkisel hayat ve beyin ölümü arasındaki çok küçük; ancak oldukça etkili olan farka da değinmektedir. Bitkisel hayatta olan bir kişinin beyin sapı fonksiyonlarının devam ettiğinden dolayı, hastanın solunum da dahil olmak üzere diğer bütün fonksiyonlarının beyin kontrolünde olduğunu söylemek mümkündür. Fakat beyin ölümü gerçekleşen bireyde durum tam tersidir. Beyin ölümü gerçekleşen hastada beyin artık hiçbir fonksiyonu yerine getirememektedir. Beyin ölümü bir nevi tıbbi olan bir ölümdür ve artık hiçbir şekilde geri dönüşü yoktur. Nitekim romanda da Deniz’in beyin ölümü gerçekleşmiştir; ancak kalbi hala atmaktadır. Tan, işte bu tıbbi bilgiye değinerek

insanın beyin ölümü gerçekleşse de kalbinin hala atabileceğine vurgu yapmış ve bu amaçla da romanına *En Son Yürekler Ölür* ismini vermiştir.

“Her anlatı muhakkak bir anlatıcıya ihtiyaç duyar. Bu durum, anlatma esasına dayalı türlerde iç yapı unsuru bakış açısı ve anlatıcı kavramlarının ele alınmasını gerekli kılar.” (Şahin, 2022: 16) Bu anlatıda ise okuyucunun karşısına çıkan anlatıcı, romanı bizzat yazan kişi yani Canan Tan olarak okuyucunun karşısına çıkarılmıştır. Bu noktada okuyucuyu önce Tan karşılar ve adeta romanın bilinmeyen noktalarını okuyucuya gösterir.

Organ nakli elbette olumlu bir davranış olarak değerlendirilmektedir. Ancak dini açıdan insanların kafasında birtakım soruların oluşmasına da vesile olmuştur. Yaşarken bize umut veren ve bizi hayatta tutan organlarımızın biz öldükten sonra belki de hiç tanımadığımız insanlara umut verecek olmasının ne denli önemli olduğu açıktır. Organ bağışi yapan kişilerin bu bağıştan herhangi bir fayda sağlamaması dolayısıyla da organ bağışının gerçek bir bağış olması büyük bir insanlık örneği olarak değerlendirilmektedir.

“Bu davranış biçimi aynı zamanda insanın yaşama duyduğu saygının da bir ifadesidir. Dünya malının dünyada kalacağı bilinciyle sadece insana has olan ardında bir şeyler bırakabilme düşüncesi, insanlık adına bir şeyler yapabileme duygusunun da doruk noktasıdır. Kur’an-ı Kerim, bir kişinin hayatını kurtarmanın bütün insanların hayatını kurtarmak gibi büyük bir iyilik olduğunu belirtmekte, muhtaçlara yardım etmeyi emretmektedir. Bu çerçevede Kur’an açısından organ naklinin caiz olduğunu söylemek şöyle dursun, şartlar el verdiği zaman yerine getirilmesi gereken yüce bir görev olduğunu söylemek mümkündür.” (Acar, 2007: 29-30)

Organ nakli hem vericiler hem de alıcılar açısından değerlendirildiğinde oldukça meşakkatli bir süreç olarak açıklanabilir. Bu romanda verici olan Deniz hayatta olmadığı için onun adına bir değerlendirme yapmak doğru olmayacağından alıcılar açısından kısa bir değerlendirme yapılacaktır. Organ nakli alıcıları taburcu olduktan sonra elbette birtakım zorlukları da yaşamakta ve yaşamaya da devam etmektedir. Bu zorluklar psikolojik, fizyolojik ve sosyal sorunlar olarak sınıflandırılabilir.

“Organ nakli alıcıları eş zamanlı olarak birçok zorlukla yüzleşebilmektedir. Bu zorlukların en yaygın olanı ise bireyin yaşamış olduğu psikolojik zorluklardır.” (Baysoy, 2023: 145) Öyle ki bu romanda Deniz’in kalbinin nakledildiği Arda da bu zorlukların birçoğuna maruz kalmıştır. Roman boyunca gördüğü kabuslar, yaşadığı duygu durumu değişiklikleri bunun kanıtı olarak okuyucuya sunulmuştur. Organ nakli alıcısı olan Arda’nın nezdinde nakil alıcılarının yaşadığı bir başka sorun ise fizyolojik sorunlardır. Arda, oldukça zor bir ameliyat olan kalp nakli neticesinde elbette bir uyum sorunu yaşamış, bu sorun onun tüm hayatına da etki etmiştir. Arda’nın nezdinde tüm organ nakli alıcılarının yaşadığı bir diğer

sorun ise sosyal zorluklardır. Arda da diğer tüm nakil hastaları gibi bu sosyal zorluklara maruz kalmış; ancak tüm bu zorluklardan tutunacağı tek dal olan Nehir'in sayesinde kurtulmayı başarabilmiştir denilebilir.

Bu roman, Tan'ın farklı bir kimlikle yazdığı romanların başında gelir. Tan, bilindiği üzere edebiyatçıdır. Ancak aynı zamanda o bir eczacıdır. Almış olduğu eğitim neticesinde ortaya koymuş olduğu romanlardan biri olan *En Son Yürekler Ölür* romanına bu ismi vermesi de oldukça düşündürücüdür. Bu isimlendirme aslında insanın beyin ölümü gerçekleşse de kalbi hala atmaya devam etmektedir şeklindeki bir bilginin ışığında yapılmıştır. Bu noktada yürek soyut olarak ele alınmıştır. Somut olarak kalp atmaya devam etmekte; soyut olarak ise beyin ölse bile yürek çarpmaya devam etmektedir denilmiştir.

2. Organ Nakli ve Aşk İzlekleri Bağlamında Hayata Yeniden Merhaba

Canan Tan'ın edebiyatını organ nakli konusu üzerine yoğunlaştırdığı ve bu noktada değerlendirildiğinde de Türkiye'de organ nakli konusu üzerine yazılan ilk roman olma özelliğini taşıyan *En Son Yürekler Ölür* romanının izleksel kurgusu incelendiği vakit öncelikli olarak organ nakli konusu üzerinde durulmalıdır. Bu roman adeta yaşamın ve ölümün kıyasıya savaştığı yol ayrımında geçen ve okuyanda yanı başında geçiyormuş hissi uyandıran bir romandır.

Roman, Nehir ve Deniz'in bir kaza sonucu yarım kalmak zorunda olan aşkını konu edinmektedir. Nehir ve Deniz bir kaza sonucunda ayrılmak zorunda kalan iki aşkıdır. Deniz'in vefatının ardından Nehir'in izni doğrultusunda Deniz'in organları bağışlanmıştır. Roman adeta bu noktada başlamıştır denilebilir. "En Son Yürekler Ölür" romanı akronik karakter taşıyan bir romandır.

"Anlatıda olayları meydana getiren metin ve vaka halkalarının zaman düzleminde belli bir seyirde ilerlerken bazen zaman durdurularak geçmişe dönülür ve geçmişte yaşanmış olaylar metnin içine dâhil olur. Bu durum bazen de tam tersine şimdiden hareketle geleceğe dair sıçrama ve geçme şeklinde karma, dönüşümlü değişken bir yapıya dönüşür. Böylece vaka zamanı geçmiş ve geleceğe dair zaman dilimleri eklenerek genişletilir." (Şahin, 2021: 21)

Bu romanda daha önce de izah edildiği üzere geriye dönüş tekniği kullanılmıştır. Nitekim romana öncelikle kaza anında başlanmış ardından da geriye dönülmüş; Nehir ve Deniz'in tanışma hikâyeleri okuyucuya sunulmuştur. Daha sonra ise kazadan sonraki hastane süreci anlatılmıştır. Bu süreç Nehir açısından oldukça zor bir süreç olarak yansıtılmaktadır. Organ nakli ve önemi organ nakli koordinatörü olan Nüket Çelik'in ağzından şu şekilde aktarılmaktadır;

"Çok haklısınız" diyor Doktor Nüket. "Ama bir de şöyle düşünün... Sevdiğiniz

Cilt/Volume 5, Sayı/Issue 2, 2024

insanı götürüp toprağın altına bırakacaksınız. Oysa ondan kalacak izlerin başka bedenlerde yaşayacak olması, buruk ama huzur verici bir mutluluk katacak size... Yanı sıra, adım adım ölüme yürüyen insanlara da can vereceksiniz. Az şey mi bunlar?" (s. 210)

Bu satırlar organ nakli koordinatörü olan Doktor Nüket Çelik tarafından söylenen ve organ naklinin önemine değinen satırlar olarak okuyucuya aktarılmaktadır. Öyle ki sevdiği bir insanı kaybetmek elbette bireyde derin yaralar açmaktadır. Ancak birey sevdiği insanı bir daha görmemek üzere götürüp toprağa emanet ederse o insanla olan tüm bağları kopacaktır. Ama eğer sevdiği insanın organlarını bir başkasında yaşatırsa sevdiği kişiyle kendi yaşamının sonuna kadar bir bağ kurmaya devam edecektir denilebilir. Bu elbette ki buruk ama huzur verici bir mutluluk kaynağı olarak değerlendirilebilir.

Doktor Nüket tarafından aktarılan ve organ naklinin nakil hastaları için tek çare olduğunun vurgulandığı şu satırlar da organ naklinin önemi açısından oldukça dikkat çekici olarak değerlendirilmektedir;

"Organ yetmezliği sonucu her gün biraz daha ölüme yaklaşan insanlar için tek çare, organ nakli! Nakilden sonra bu kişilerin bizlerden farkı kalmıyor. Bıraktıkları yerden yaşamlarını sürdürebiliyorlar.

Yalnızca beyin ölümü gerçekleşen kişilerin organları nakledilebiliyor. Evdeki ölümlerde, organlar canlılıklarını yitirdiklerinden, nakil için uygun değil. Düşünün, yılda en az otuz bin insan organ bulunamadığı için ölüyor..."(s. 210-211)

Bu satırlar da bilimsel içerikli olması ve bir doktorun ağzından aktarılmasından dolayı bilgilendirici nitelik taşımaktadır. Organ nakli sonucu hayata yeniden tutunan insanların hayatlarına tekrar merhaba deme süreçleri de bu doğrultuda okuyucuya sunulmaktadır.

Romanın "Arda" isimli başlığında aktarılan ve Deniz'in kalbinin Arda'ya nakledilmesi sürecini kapsayan şu satırlarda organ hasadı da denilen "Harvest" in anlatılması açısından oldukça önemlidir;

"Zamana karşı amansız bir yarış bu. Yoğun bakım hekimleri, hemşireleri ve personeli; organ nakli koordinatörü, organ nakli cerrahları, ameliyathane hemşireleri ve personelinden oluşan ekipler, ortak bir saat belirliyorlar. Harvest: Organ Hasadı, denilen çıkarım işlemi için tüm hazırlıklar tamam." (s. 224)

Bu satırlar organ naklinin ne kadar titizlik isteyen bir işlem olduğunu ve adeta zamanla yarış halinde olmayı gerektiren bir işlem olduğu vurgulamaktadır. Romanın "Varlığımızın özü beyin değil, kalp!" başlıklı bölümü belki de romanın okuyucu için en dikkat çeken başlığı olabilir. Bunun sebebi ise organ nakli olan kişilerin organ vericisinin birtakım özelliklerini de bünyesine almasından kaynaklanmaktadır. Bu durum elbette ki soyut

olarak değil somut olarak okuyucuya aktarılmaktadır;

“Ameliyattan önce, sudan aşırı derecede korkan bir kadının kalp naklinin ardından, iyileşir iyileşmez yüzmeye gitmesi, yelkenliyle dolaşmak istemesi... Kalbin gerçek sahibi olan vericinin tam bir deniz tutkunu oluşu ve deniz kazasında ölmesi...

Amerikalı dansçı kadının ameliyattan sonra, eskiden ağzına koymadığı yeşil bibere olan düşkünlüğü; “fast food” yemekten hoşlanmazken, hamburger ve kızarmış tavuğa duyduğu ilgi...

Yalnız yemek alışkanlığındaki değişiklikler olsa, önemsemeyecek Nehir. Kendisi de narkozun etkisiyle bu değişiklikleri az çok yaşadı. Ancak, dosyalardan birinde okuduğu, biftekten hoşlanan bir kadının vejetaryen oluşu kadar köklü bir dönüşüm olmadı yaşamında.” (s. 311)

Organ nakli olan kişiler organ vericisinin birtakım özelliklerini de bünyesine almaktadır. Öyle ki organ nakli sonucu Deniz’in kalbini alan Arda da bu değişikliklere maruz kalmıştır. Ancak yemek konusunun çok ötesinde olan bu değişiklik Nehir’e aşık olması yönüyledir. Varlığımızın özünün beyin değil kalp olduğu düşünüldüğünde Arda’da yaşanan bu değişim oldukça normal karşılanmalıdır. Nitekim Deniz’in kalbi Nehir için çarpmaktadır. Bu durum Deniz öldükten sonra yaşayan kalbinde de devam edince ve o kalbi de Arda alınca dolayısıyla Arda’nın kalbi de Nehir için atmaya devam edecektir.

Organ nakli konusunun işlendiği ve bu konunun ele alındığı ilk kitap olması yönüyle ön plana çıkan *En Son Yüreklere Ölür* romanı, Türk edebiyatı açısından basılmamış bir noktaya ya da keşfedilmemiş bir diyara değindiğinden dolayı oldukça önemlidir.

Romanda ele alınan ve romanın geneline yansıyan bir diğer tema ise “Kesişen Yollar: Aşk” temasıdır. Bu tema adeta organ nakli konusunun işlendiği bu romana yön vermektedir. Romanda biri karşılıklı biri de karşılıksız olan iki aşk yer almaktadır. Bu aşklardan ilki ve karşılıklı olanı yarım kalan Nehir ve Deniz’in aşklarıdır. Karşılıksız olanı ise Arda’nın Nehir’e karşı duymuş olduğu aşktır. Romanın “Takvimi başa sararsak...” başlıklı bölümünde Nehir ve Deniz’in aşklarının nasıl başladığı şu şekilde aktarılmaktadır;

“Bir yıl önce tanışmışlardı. Nasıl olduğunu ikisi de anlayamamıştı, ama çekişmeler ve pürüzlerle başlayan iş ilişkisi, umulmadık başarılarla kapı açmakla kalmamış; zaman içinde tutkulu bir aşka dönüşüvermişti. Hem de biri otuz, diğeri otuz dört yaşında, işlerinden başlarını kaldıramayan iki işkoluğün, âşık olma şanslarının gitgide azaldığını, bundan sonraki beraberliklerini rastlantıların yönlendireceğini düşündükleri bir dönemde...”(s. 12)

“Romanda sevgi ve aşk, insanları birbirine yaklaştıran bütünleyici bir güç olarak ele alınır. Yazar, vakaları aşk/sevgi izleği etrafında derinleştirerek kahramanların psikolojik

durumlarını tahlil eder.” (Şahin, 2014: 79) Nitekim roman boyunca Nehir ve Deniz’in yüreklerine düşen aşk kıvılcımları romanın neredeyse her sayfasında aktarılmakta ve böylelikle de Nehir ve Deniz’in aşık olduktan sonraki psikolojik tahlilleri de okuyucuya şu şekilde sunulmaktadır;

“İkisinin de karşısındakinin yanlış düşünmesini sağlamak için özel bir gayreti yok. Davranışları doğal. Ancak, kendilerinin henüz farkında olmadığı ilk aşk kıvılcımlarıyla beraber, kuşku ateşi de yüreklere düşmüş bir kere. Bu yüzden, gerçekte var olmayan hayali sevgililerle birbirlerinin canını yakmaktan kendilerini alamıyorlar.” (s. 71)

En Son Yürekler Ölür romanının geneline yansıyan ve en az “Organ nakli” teması kadar önemli olan “aşk” teması, Nehir ve Deniz ekseninde yukarıda bahsedildiği şekilde aktarılmıştır. Ancak romanda bir de karşılıksız olan; ancak küçük bir umut ışığının olduğu Arda’nın Nehir’e duyduğu aşk vardır. Arda, Deniz’in kalbini alınca bir anlamda onun duygularını da bünyesinde toplamıştır. Bu duygulardan en güçlü olanı da Nehir’e karşı duyulan aşktır. Arda, Nehir’e olan aşkını ve onunla evlenmek istediğini şu şekilde dile getirir;

“Bitmedi... Sıra geldi evimi değiştirmeye. İyi bir yerde, gönlüme göre bir apartman dairesi almak, dayayıp döşemek var programımda. Son cümlelerimi tekil kurmam hata aslında. Çünkü ben evlenmek istiyorum Nehir... Seninle!” (s. 385)

Arda’nın Nehir’e beslediği bu aşk küçük bir ihtimali de beraberinde getirmektedir. Ancak *En Son Yürekler Ölür* romanının geneline yansımış olan ve ön plana çıkan Nehir ve Deniz’in karşılıklı; ancak ne yazık ki yarım kalan aşkları olmuştur. Nehir ve Deniz’in birbirlerine karşı besledikleri bu aşk duygusu ise Deniz’in ölümünden sonra devam edecek güçte bir aşk olarak okuyucuya sunulmuştur. Nitekim bedenlen ölüm gerçekleşse de yürek halen daha yaşamına devam edecek ve “En son yürekler ölecektir.”

Nitekim romanda aşk teması ve organ nakli gibi önemli bir tema iç içe geçmiş ve birbirini bütünler bir vaziyette okuyucuya sunulmuş ve aralarındaki bağlantı bu şekilde sağlanmaya çalışılmıştır denilebilir.

SONUÇ

En Son Yürekler Ölür, organ nakli ve organ naklinin önemi konuları üzerine Türkiye’de yazılmış ilk ve tek roman olma özelliğini taşımaktadır. Bu noktada organ naklinin hayati önemine değinilmiş ve bir roman aracılığıyla bu önem daha da çarpıcı bir şekilde vurgulanmaya çalışılmıştır.

En Son Yürekler Ölür romanında Nehir ve Deniz’in aşklarının yarım kalması; ancak bu

yarımın diğer organ nakli bekleyen hastaları bütünlemesi aktarılmaya çalışılmıştır. Bu amaçla da organ naklinin tüm boyutları ele alınmış, beyin ölümü ve bitkisel hayat kavramlarının farkları açıklanmış, organ nakli hastalarında nakil sonrası yaşanan köklü değişiklikler de okuyucuya sunulmuştur.

Bu aşamada organ naklinin önemi ve hayati olma yönü açıklanmıştır. Canan Tan, eserlerinde topluma ve toplumsal konulara sıklıkla yer veren bir yazardır. Nitekim bu eserinde de toplumsal bir konu olan organ naklini ve önemini işlemiştir.

Romanda, organ nakli neticesinde alıcıların ve vericilerin yaşadığı psikolojik, fizyolojik ve sosyal sorunlara değinilmiş; aynı zamanda da organ naklinin insanların kafasında yarattığı soru işaretleri de bir nebze olsa giderilmeye çalışılmıştır.

En Son Yürekler Ölüür romanı, Türkiye’de organ nakli üzerine yazılmış ilk ve tek roman olma özelliğini taşımaktadır. Bu da elbette ki bu romana bir ayrıcalık kazandırmaktadır. Öyle ki bu roman hayata yeniden merhaba cümlesinin adeta vücut bulmuş halidir.

KAYNAKÇA

Acar, H. İbrahim (2007), “Organ Bağışının Dinimizdeki Yeri”, **Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, S. 27, s. 17-30.

Altıntaş, Emel Güden (2007), “Din Görevlilerinin Organ Nakli ve Bağışına Bakış Açıları”, **Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kayseri.

Baysoy, Kadir (2023), “Organ Nakli Hastalarının Taburculuk Sonrası Yaşadıkları Zorluklar ve Gereksinimler”, **Journal of Innovative Healthcare Practices**, C. 4, S. 2, s. 143–155.

Gerçek, Gözde (2024), “Canan Tan’ın Romanlarında Yapı ve İzlek”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Elazığ.

Özşaker, Esmâ (2014), “Organ Nakli ve Yaşam Kalitesi”, **Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi**, C.3, S.3, s. 166-173.

Şahin, Veysel (2014), “Ferid Edgü’nün “Yolcu” Adlı Küçürek Öyküsünde Yurtsuzluk İtkisi”, **Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C. 2, S. 2, s. 234,242.

Şahin, Veysel (2014), **Bilge Kadının Aynadaki Yüzü Halide Edip Adıvar’ın Romanlarında Yapı ve İzlek**, Akçağ Yayınları, Ankara.

Şahin, Veysel (2021), **Romanda Zaman(Romanda Zaman Poetiği Üzerine)**, Akçağ

Yayımları, Ankara.

Şahin, Veysel (2022), **Romanda Bakış Açısı ve Anlatıcı Düzlemi**, Akçağ Yayınları, Ankara.

Şahin, Veysel (2023), **Necip Fazıl Kısakürek'in Şiirlerinde Kronotopsal İmgelem(Zamanın İçinde Mekân/Mekânın İçinde Zaman)**, Akçağ Yayınları, Ankara.

Yılmaz, Emine (2006), "Sağlık Çalışanlarının Organ Nakli ve Bağışına İlişkin Düşünceleri", **Osmangazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Ana Bilim Dalı**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir.